

İDARİ MAKAMLARA BAŞVURULDUĞUNDA, YANIT İÇİN NE KADAR BEKLENECEK?



Serkan AĞAR*

I- GİRİŞ

Başvuru hakkı, her şeyden önce, anayasal bir haktır. Anayasa’da ve kanunlarda bu hususta çeşitli ölçütler ve süre şartı öngörülmüştür; ancak idari makamların ne kadar sürede yanıt vermesi gerektiği konusunda tereddütler vardır. Bu hususun önemi, verilecek yanıtı karşı yasal yolların kullanılması söz konusu olduğunda kendini daha çok hissettirir. İşte, bu çalışmada, başvuru hakkının kullanılmasında süre şartının ne şekilde anlaşılması gerektiği değerlendirilecek ve hasıl olan tereddütlerin giderilmesine çalışılacaktır.

II- BAŞVURU HAKKI KULLANILDIĞINDA İDARİ MAKAMLARIN NE KADAR SÜREDE YANIT VERMESİ GEREKTİĞİ MESELESİ

Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar dilek ve şikayetleri hakkında yetkili makamlara ve TBMM’ye yazı ile başvurabilme hakkına sahiptir(1). Anayasa’nın 74. maddesinde, vatandaşların ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancıların, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve TBMM’ye yazı ile başvurma hakkına sahip olduğu yazılıdır(2).

* **Avukat, LL.M., Ankara Üniv., SBE, Kamu Hukuku Anabilim Dalı**

- (1) Memalik-i Osmaniye’nin değişik bölgelerinde oturan, şikayeti olan kullara, İstanbul’da adalet dairesinin ve adalet kulesinin hâlâ bütün debdebesi ve ihtişamıyla her tarafı aydınlattığı ve topal karıncanın bile hak aramak için oralara kadar ulaşabileceği anlatılmak isteniyor gibidir. Hani Kanun-i Sultan Süleyman’ın, saray bahçesindeki ağaçlara zarar veren karıncaların itlaf edilmesi için “Dar-ı Gurih’te zayı etse karınca, zararı var mıdır anı karınca?” biçimindeki şiirli fetva talebine, Şeyhülislam Ebuussuud Efendi’nin yine şiirle “Bir gün Hak huzuruna varınca, Sultan Süleyman’dan hakkını alır karınca” biçiminde karşılık vermesi gibi, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/dilekcekomisyonu/tarihce.htm>, 16.05.2008
- (2) 1924 Anayasası’nın 82. maddesinde dilekçe hakkı “ihbar ve şikayet hakkı” biçiminde düzenlenmiş; 1961 Anayasası’nda “Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir” biçimindeki 62. maddesi ile ve fakat dilekçe hakkının ne yönde düzenlenmesi gerektiği belirtilmeden düzenlenmiştir. 1982 Anayasası ise, 1961 Anayasası’ndan farklı olarak dilekçe hakkının kullanılmasının bir kanunla düzenleneceğini belirtmiştir. Öte yandan, 13-14 Ekim 2000’de Fransa’nın Biarritz kentinde gerçekleşen AB Zirvesi’nde devlet ve hükümet başkanlarının bilgisine sunulup kabul gören Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, 7-8 Aralık’taki “Nice Zirvesi”nde onaylanmış olup 44. maddesinde dilekçe ile başvurma hakkı düzenlenmiştir. Buna göre, AB’ye üye devletlerin bütün vatandaşları veya bir üye devlette ikamet eden veya kanuni adresi bu devlette bulunan bütün gerçek kişiler veya tüzel kişiler, Avrupa Parlamentosu’na dilekçe ile başvurma hakkına sahiptir.

03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, dilekçe sahiplerine başvuruların sonucunun yazılı olarak **"gecikmeksizin"** bildirileceği hükme bağlanmıştır. Yine maddeye göre, bu hakkın kullanılma biçimi kanunla düzenlenecektir.

Bu konuda, 01.11.1984 tarih ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun yayımlanmıştır. Kanun'un **"Kapsam"** başlıklı 2. maddesinde, bu Kanun'un, Türk vatandaşları ve Türkiye'de ikamet eden yabancılar tarafından TBMM ile idari makamlara yapılan dilek ve şikayetler hakkındaki başvuruları kapsayacağı ve 7. maddesinde de Türk vatandaşlarının ve Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileri ve kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri konusunda yetkili makamlara yaptıkları başvuruların sonucunun veya yapılmakta olan işlemin safahatının (3) dilekçe sahiplerine en geç 30 gün içinde gerekçeli olarak bildirileceği belirtilmiştir.

09.10.2003 tarih ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun(4) **"Kapsam"** başlıklı 2. maddesinde, bu Kanun'un kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanacağı belirtilmiş; ancak 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümleri saklı tutulmuştur.

Aynı Kanun'un **"Bilgi Edinme Hakkı"** başlıklı 4. maddesinde ise, herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu ve Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişilerin, isteyecekleri bil-

gi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bu kanun hükümlerinden yararlanacağı hükme bağlanmıştır; ancak Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

Kanun'un, **"Bilgi Verme Yükümlülüğü"** başlıklı 5. maddesinde de; kurum ve kuruluşların, bu kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlü olduğu belirtilmiştir, **"Bilgi veya belgeye erişim süreleri"** başlıklı 11. maddesinde de, kurum ve kuruluşların, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi 15 iş günü içinde sağlayacakları; ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru alan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması, başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişimin 30 iş günü içinde sağlanabileceği hükme bağlanmıştır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve 15 iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilecektir.

Bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının idare tarafından başvuru sahibine bildirilmesi ile 15 iş günlük süre kesilir. Başvuru sahibi 15 iş günü içinde ücreti ödemezse talebinden vazgeçmiş sayılır. Bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi,

(3) İşlem safahatının duyurulması halinde alınan sonuç ayrıca bildirilir.

(4) 24.10.2003 tarih ve 25269 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını 30 iş günü içinde verir. Kurula itiraz, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur.

2004/7189 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan **“Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik”**in 20. maddesinde de, kurum ve kuruluşların, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi 15 iş günü içinde sağlayacakları; ancak istenen bilgi veya belgenin, başvurulmuş kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması, başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişimin 30 iş günü içinde sağlanacağı belirtilmiştir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Hakkında Kanun’un (İYUK) **“İdari Makamların Sükutu”** başlıklı 10. maddesinde, ilgililerin, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilecekleri ve 60 gün içinde bir cevap verilmezse isteğin reddedilmiş sayılacağı (**zımnî ret**), bunun üzerine ilgililerin 60 günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştay’a, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilecekleri, 60 günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgilinin bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği ya da kesin cevabı bekleyebileceği hükme bağlanmıştır. Son durumda dava açma süresi işle-

meyecektir; ancak bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez.

Öte yandan, dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, 60 günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren 60 gün içinde dava açma olanağı vardır.

Yine, İYUK’un **“Üst Makamlara Başvurma”** başlıklı 11. maddesine göre, ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebileceği, bu başvurunun işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durduracağı ve yine 60 gün içinde bir cevap verilmezse isteğin reddedilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlayacak ve başvuru tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılacaktır.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nda (VUK), mükelleflerin **“izahat”** ve **“düzeltme”** taleplerinde bulunabilecekleri belirtilmiş; ancak idarenin yanıt vermesi gereken bir süre şartı öngörülmemiştir. Buna göre, 213 sayılı VUK’nun **“Mükelleflerin İzahat Talebinde Bulunabilecekleri”** başlıklı 413. maddesi çerçevesinde, mükelleflerin, Maliye Bakanlığı’ndan veya Maliye Bakanlığı’nın bu hususta yetkili kıldığı makamlardan vergi durumları ve vergi uygulanması bakımından müphem ve tereddüdü mücip gördükleri hususlar hakkında izahat isteyebilecekleri, yetkili makamların yazı ile istenecek izahatı yazı ile veya sirkülerle cevaplamak mecburiyetinde

olduğu hükme bağlanmış; ancak alacakları cevaplara göre hareket eden mükelleflerin bu hareketleri cezayı gerektirse bile haklarında ceza kesilmeyeceği belirtilmiştir.

Yine, 213 sayılı VUK'un "**Düzeltilme Talebi**" başlıklı 122. maddesinde, mükelleflerin, vergi muamelelerindeki hataların düzeltilmesini vergi dairesinden yazı ile isteyebilecekleri, "**Düzeltilme Talebinin İncelenmesi**" başlıklı 123. maddesinde de, vergi dairesinin ilgili servisinin düzeltme talebini kendi mütalaasını da ilave ederek düzeltme mercii-ne göndereceği ve düzeltme mercisinin, talebi yerinde gördüğü takdirde, düzeltmenin yapılmasını emredeceği, yerinde görmediği takdirde de, keyfiyetin düzeltmeyi isteyen yazı ile tebliğ olunacağı belirtilmiştir. 213 sayılı VUK'un "**Şikayet Yolu İle Müracaat**" başlıklı 124. maddesinde vergi mahkemesinde dava açma süresi geçtikten sonra yaptıkları düzeltme talepleri reddedilenlerin şikayet yolu ile Maliye Bakanlığı'na başvurabilecekleri belirtilmiş; 126. maddesinde de, 114. maddede yazılı zamanaşımı süresi (**vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl**) doluktan sonra meydana çıkarılan vergi hatalarının düzeltilemeyeceği; ancak düzeltme zamanaşımı süresinin, zamanaşımı süresinin son yılı içinde tarh ve tebliğ edilen vergilerde hatanın yapıldığı, ilan yolu ile tebliğ edilip vergi mahkemesinde dava konusu yapılmaksızın tahakkuk eden vergilerde mükellefe ödeme emrinin tebliğ edildiği, ihbarnam ve ödeme emri ilan yoluyla tebliğ edilen vergilerde de 6183 sayılı Kanun'a göre haczin yapıldığı tarihten başlayarak bir yıldan aşağı olamayacağı

hükme bağlanmıştır.

27.10.1999 tarih ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun(5) 8. maddesinde, kişilerin gümrük idarelerinden gümrük mevzuatının uygulanması hakkında bilgi talep edebilecekleri yazılıdır. Aynı Kanun'un 9. maddesinde de, yazılı talep üzerine Müsteşarlık veya yetkilendirdiği gümrük idaresi tarafından bağlayıcı tarife veya bağlayıcı menşe bilgilerinin verileceği hükme bağlanmış; ancak talebin kaç gün içerisinde yanıtlandırılacağı hususunda açık bir hükme yer verilmemiştir.

III- SONUÇ

İdari başvuruların yanıtlanması gereken süre ile ilgili olarak Anayasa'da "**gecikmeksizin**" ifadesi tercih edilmişken, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'da bu süre "**30 gün**" olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, Anayasa'daki "**gecikmeksizin**" ifadesini "**30 gün**" biçiminde anlamak gerekir. 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nda bu süre, kural olarak, "**15 iş günü**", bazı durumlarda "**30 iş günü**" olarak belirlenmişken, İYUK'ta "**60 gün**" ile sınırlandırılmıştır. İdari başvuruların yanıtlanması gereken süre ile ilgili olarak 213 sayılı VUK ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda açık bir hüküm bulunmadığından, bu kanunların kapsamına giren konularda da İYUK'taki 60 günlük süre şartı uygulanacaktır.

Anayasa'nın 74. maddesindeki "**gecikmeksizin**" ibaresi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 3071 sayılı Kanunla belirlenen "**30 gün**" şartı dikkate alındığında, İYUK'taki "**60 gün**" şartının bir kanun değişikliği ile "**30 gün**" olarak yeniden belirlenmesi uygun olacaktır.

(5) 04.11.1999 tarih ve 23866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.